

De Minister van Justitie en Veiligheid
Prof. mr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum

5 oktober 2019

Uw kenmerk

■■■■■ ■

Contactpersoon

■■■■■

Onderwerp

Consultatie innovatiewet strafvordering

Geachte heer Grapperhaus,

De WeCo van de NVvR heeft met belangstelling kennisgenomen van het wetsontwerp Innovatie Strafvordering. U treft hierbij onze opmerkingen aan, waarbij wij de volgorde van het wetsontwerp volgen. Zoals eerder naar voren is gebracht, wil de WeCo daarnaast nogmaals aanbieden intensiever betrokken te worden de nadere vormgeving van de wetsontwerpen Herziening Strafvordering en/of de Innovatiewet.

Inleiding

De Innovatiewet strafvordering bestaat uit een zestal deelonderwerpen, die worden opgenomen in titel X, "Innovatie van verschillende onderwerpen". Het betreft de volgende deelonderwerpen:

- a. prejudiciële procedure in strafzaken bij de Hoge Raad;
- b. vastlegging en kennisneming van digitale gegevens na inbeslagneming;
- c. opnamen van beeld, geluid en beeld en geluid als zelfstandig bewijsmiddel;
- d. uitbreiding bevoegdheden van de hulpofficier van justitie ten aanzien van een aantal bijzondere opsporingsbevoegdheden;
- e. gevolgen van een geslaagde herstelbemiddeling in de rechterlijke uitspraak en
- f. de afzonderlijke behandeling van de vordering van de benadeelde partij.

a. Prejudiciële procedure in strafzaken bij de Hoge Raad (art. 553a – 553c Sv.)

Algemeen

De keuze voor de invoering van de mogelijkheid om prejudiciële vragen te kunnen stellen aan de Hoge Raad (HR) is, zo volgt uit het ontwerp, geen punt van discussie (meer). Deze keuze wordt op zich, met enige aarzeling, onderschreven door de WeCo.

De rechtspraak en -ontwikkeling tot nu toe leert dat meer complexe rechtsvragen en interpretatiekwesties pas gaandeweg en dus na (enig) verloop van tijd voor de rechtspraak hun volle betekenis krijgen. In strafzaken, al dan niet in reactie op (een) eerder gedane uitspraak/uitspraken, kunnen verschillende verwachte en onverwachte aspecten en gevolgen van wetgeving en van maatschappelijke en technische ontwikkelingen aan het licht komen. Als gevolg daarvan vragen bepaalde begrippen soms om een nadere uitleg en invulling. Dit is in de ogen van de WeCo een normaal aspect van rechtsontwikkeling, dat ook na invoering van de prejudiciële procedure van belang zal blijven en slechts ten dele kan worden opgelost via de nieuwe procedure. In zoverre verwacht de WeCo dat de nu in te voeren procedure de eigen rechtsvormende taak van de “lagere”¹ rechter, die door de (reguliere) rechtspraak van de HR een plaats krijgt binnen de strafrechtstoepassing, niet in de weg zal staan. De WeCo verwacht dat de HR dit aspect zal betrekken bij het antwoord op de vraag of de gestelde vraag zich (al) leent voor beantwoording binnen deze procedure.

Enigszins in het verlengde van dit punt wil de WeCo in algemene zin opnieuw wijzen op het grote belang van een duidelijke en uitgebreide toelichting bij elk wetsontwerp. In de toelichting en latere stukken moet nadrukkelijk worden ingegaan op de in de diverse adviezen naar voren gebrachte te verwachten problemen en onduidelijkheden die samenhangen met bepaalde onderdelen van het wetsontwerp. Zorgvuldige wetgeving zal er, kortom, toe leiden dat de rechter minder vaak de noodzaak voelt om een prejudiciële vraag te stellen.

Artikelsgewijs

De artikelen 553a tot en met 553c geven een duidelijke procedure die beoogt zoveel mogelijk aan te sluiten bij de al bestaande, soortgelijke, procedures voor het civiele recht en het bestuursrecht.

Artikel 553a geeft een logische procedure. De rechter (veelal de meervoudige kamer, MK) bepaalt of een prejudiciële vraag wordt gesteld en bepaalt eveneens hoe die vraag exact luidt. De betrokken procespartijen² kunnen zich uitlaten over de concepttekst van de te stellen vraag of vragen. In die zin lijkt de nu voorgestelde procedure sterk op de in de praktijk gegroeide procedure die (doorgaans) wordt gevolgd bij het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie in Luxemburg.

Dit brengt de WeCo echter meteen tot de eerste vraagpunten.

Een verdachte hoeft geen raadsman te hebben, maar voor een serieuze inbreng binnen deze procedure lijkt deze vorm van juridische bijstand een voorwaarde. Is nagedacht over de (mogelijk verplicht te stellen) ambtshalve toevoeging van een raadsman, zeker op het oment

¹ Bedoeld wordt het onderscheid tussen de (leden van de) HR enerzijds en de rechters en raadsheren die werkzaam zijn bij rechtbanken en hoven anderzijds.

² Hieronder schaaft het ontwerp zowel de officier van justitie als de verdediging en, in voorkomend geval en gelet op de aard van de vraag, mogelijk ook (de advocaat van de) benadeelde partij. Zie hierna.

dat de rechter of de officier van justitie het initiatief neemt tot het stellen van een prejudiciële vraag? Als het onderwerp van de vraag raakt aan de positie/belangen van de benadeelde partij, dan behoort ook de (advocaat van de) benadeelde partij zeker in de gelegenheid te worden gesteld zich uit te laten. Ook hier bestaat – zowel bij de benadeelde partij als bij de rechter – al gauw de behoefte aan (verplichte?) bijstand door een advocaat. Maar wat is de rol van de benadeelde partij voor andere vragen? De spreekgerechtigde/benadeelde partij mag zich immers ook later bij de behandeling van de strafzaak op grond van artikel 51e Sv. uitlaten over andere aspecten van de strafzaak. Het lijkt dan logisch dat de benadeelde partij meer mogelijkheden behoort te hebben dan de toelichting op p. 25 (2^e alinea van onder) suggereert. De WeCo verzoekt de ministers dit punt aan te vullen, of minstens in de memorie van toelichting nader te verduidelijken waarom de geschetste aspecten niet behoren te leiden tot een heroverweging.

Artikel 553a lid 3 vermeldt duidelijk aan welke vereisten de beslissing de prejudiciële vraag moet voldoen.

Artikel 553b (wettekst p. 2, mvt p. 27-28) regelt de procedure nadat de prejudiciële vraag ter kennis is gebracht van de HR. Op welke wijze dit moet gebeuren, volgt niet uit de toelichting. Gelet op de invoeringsdatum, die niet in een al te verre toekomst ligt, is het wellicht nodig te bezien of de HR tegen die tijd volledig digitale dossiers kan verwerken.

Art. 553b lid 1 geeft de HR de bevoegdheid, nadat de Procureur-Generaal (PG) is gehoord, af te zien van beantwoording van de gestelde vraag. De PG neemt blijkbaar op dit eerste moment nog geen conclusie; dat gebeurt kennelijk pas nadat de officier van justitie of de advocaat-generaal en de raadsman en/of advocaat binnen een nader bij reglement door de HR te bepalen termijn in de gelegenheid zijn gesteld opmerkingen te maken. Dat is, zo begrijpt de WeCo, dus naast (en nadat) er al eerder, voorafgaand aan de exacte formulering van de prejudiciële vraag door de rechter, deze partijen al in de gelegenheid zijn gesteld hun opmerkingen te maken. Nadat deze gelegenheid is geboden, neemt de PG zijn conclusie. Alle genoemde procespartijen, maar niet de rechter die de vragen heeft gesteld, mogen naar aanleiding van de conclusie van de PG hun (nadere) opmerkingen kenbaar maken aan de HR. Art. 553b lid 4 regelt dat de griffier bij de HR zorg draagt voor de informatievoorziening naar de betrokken procespartijen.

De beslissing tot het stellen van de prejudiciële vraag zou, gelet op inhoud en strekking van art. 553a lid 3, alle van belang zijnde informatie voor het (kunnen) beantwoorden van de gestelde vraag moeten bevatten. Artikel 553b lid 5 geeft echter aan dat de HR bepaalt op welke termijn “de processtukken” en de eerder bedoelde opmerkingen aan de HR worden verstrekt.

Art. 553c bepaalt hoe de HR tot zijn beslissing komt. Ook na het doorlopen van de procedure van art. 553b kan de HR afzien van het beantwoorden van de gestelde vraag, indien de HR tot het oordeel komt dat:

- a. de vraag zich niet leent voor beantwoording bij wijze van prejudiciële beslissing, of
- b. de vraag van onvoldoende gewicht is om beantwoording te rechtvaardigen.

De wet geeft aan dat de HR kan volstaan met het geven van een van deze oordelen.

De HR blijft bevoegd de vraag te beantwoorden, ook al is het antwoord op de vraag niet meer nodig voor de beslissing in de strafzaak die heeft geleid tot de prejudiciële vraag. Dat is het geval als de HR de beantwoording van de vraag, al dan niet in door de HR geamendeerde vorm, relevant acht voor de rechtsvorming op het door de HR te bespreken onderwerp. De griffier van de HR stelt de rechter die de vraag heeft gesteld en de procespartijen in kennis van de beslissing van de HR, inclusief de conclusie van de PG en “de opmerkingen”

die in het kader van deze procedure zijn gemaakt. De WeCo gaat ervan uit dat het hierbij gaat over de opmerkingen die zijn gemaakt in het kader van art. 553b leden 2 en 3. De rechter die de prejudiciële vraag heeft gesteld kent deze stukken immers nog niet. Kunnen de ministers bevestigen dat deze visie juist is?

Art. 553c bepaalt dat de rechter “de procespartijen” in de gelegenheid stelt zich in de strafzaak uit te laten over de uitspraak van de HR in de prejudiciële procedure. De wet geeft aan dat de rechter beslist met inachtneming van de uitspraak van de HR, “tenzij het antwoord niet meer nodig is om te beslissen”.

Verdere opmerkingen

De mvt geeft op p. 23 aan dat een prejudiciële vraag (in beginsel) binnen zes maanden wordt beantwoord. Een dergelijke termijn lijkt nodig en zorgt voor een niet te groot oponthoud in de procedure. Meestal zal het antwoord op een prejudiciële vraag een deelaspect van de betreffende strafzaak raken, zodat voor het overige het voorbereidend onderzoek verder gewoon doorgang kan vinden. Wie in de procedure nog niet is voorzien van een advocaat of raadsman zal er ten behoeve van de prejudiciële procedure een willen³ inschakelen. Ook dat gaat tijd kosten. Verder zal deze advocaat een redelijke termijn vragen om zich in te lezen in de zaak in relatie tot de prejudiciële vraag, voordat hij of zij in staat is opmerkingen te maken.

De toelichting geeft verder aan dat de HR kan bepalen dat ook andere stukken, zoals het proces-verbaal⁴ op verzoek aan de HR moeten worden toegezonden. Maar uit de wet en toelichting leidt de WeCo af dat de beslissing tot het stellen van de prejudiciële vraag tevens de relevante feiten en omstandigheden zal moeten bevatten die (redelijkerwijs) nodig zullen zijn om de HR in staat te stellen de prejudiciële vraag goed te kunnen beoordelen. Art. 553a geeft aan dat ook een enkelvoudige kamer een prejudiciële vraag kan stellen. Er wordt niet met zo veel woorden gesproken over het stellen van vragen door de raadkamer of de rechter-commissaris. Het laat zich echter goed voorstellen dat nieuwe of aangepaste bijzondere opsporingsbevoegdheden en/of andere wezenlijke aanpassingen in het wetboek aanleiding zullen geven tot het stellen van een prejudiciële vraag. Belangrijk is, zo blijkt uit wet en toelichting, dat het antwoord op de prejudiciële vraag van “bijzonder gewicht moet zijn, gelet op het met de vraag gemoeide zaakoverschrijdend belang”. De toelichting⁵ geeft daartoe een nadere omschrijving en verduidelijking.

De HR mag, zo blijkt uit de toelichting, desgewenst de vraag van de feitenrechter herformuleren. De WeCo leest deze bevoegdheid niet in de wetstekst, en stelt daarom een aanpassing/aanvulling van de wetstekst voor op dit punt. Het is uiteraard, gelet op de bedoeling van de nieuwe procedure, redelijk dat de HR desgewenst naast het strikt beantwoorden van de vraag (ook) andere aspecten kan betrekken bij de beantwoording. Dit met als doel om te komen tot een vollediger en passender nadere uitleg van de strafvorderlijke context van (het onderwerp van) de vraag.

Het is de WeCo niet duidelijk wie in het wetsontwerp worden gezien als “de derde” aan wie de Hoge Raad (ook) vragen kan stellen. Uit de mvt lijkt bovendien te volgen dat ook die derde vertegenwoordigd moet worden door een advocaat. De WeCo verzoekt de ministers beide punten te verduidelijken. Als die derde een van de procespartijen is, lijkt het logisch dat daarvoor een aanspreekpunt wordt gezocht, dus een advocaat. Maar als de derde

³ (of moet, zie boven)

⁴ Onduidelijk is of hier het proces-verbaal van de zitting wordt bedoeld, of (delen van) het procesdossier dat is samengesteld gedurende het vooronderzoek. Ook op dit punt verzoekt de WeCo de ministers om een passende verduidelijking in de mvt.

⁵ Pagina 24 onderaan en p. 25.

(bijvoorbeeld) een deskundige is die gedrags- of natuurwetenschappelijk technisch adviseert, is het de WeCo niet duidelijk waarom die derde dan vertegenwoordigd zou worden door een advocaat. En als daar al een reden voor is, dat en waarom die derde dan kosten zou maken die samenhangen met het inhuren van een advocaat, terwijl hij/zij optreedt op verzoek van de HR. Ook hier is verduidelijking gewenst.

Het lijkt er verder op dat in art. 553c lid 4 wordt verwezen naar een wetsartikel dat, na blijkbaar te zijn hernummerd, in het wetsontwerp als art. 553b Sv. terecht is gekomen. Eenzelfde onnauwkeurigheid signaleert de WeCo op de pp. 23⁶ en 24⁷. De WeCo verzoekt de ministers deze omissie/vergissing te herstellen.

b. Vastlegging en kennisneming van digitale gegevens na inbeslagneming (artt. 554 – 556 Sv.)⁸

Art. 555 geeft aan dat de officier van justitie binnen één maand na de inbeslagneming een bevel geven tot onderzoek in een zich elders bevindend geautomatiseerd werk, voor zover de gebruiker van het betreffende geautomatiseerd werk daartoe toegang heeft. Deze termijn waarbinnen het bevel kan worden gegeven, kan door de officier van justitie een onbeperkt aantal keer met een maand worden verlengd. Het bevel zelf kent echter een looptijd van drie dagen en die periode mag eenmaal met drie dagen verlengd.

De WeCo vraagt zich af waarom de officier van justitie de termijn waarbinnen hij dit bevel mag geven niet voor drie maanden (of nog langer) kan geven of verlengen, als op voorhand al waarschijnlijk is dat de voorbereidende werkzaamheden langer zullen duren dan een maand. Dit zal bijvoorbeeld het geval zal bij de decryptie van een PGP-telefoon of een ander (zeer) goed beveiligd geautomatiseerd werk.

Een tweede punt is, of er – al dan niet met machtiging van de rechter-commissaris – een reparatiebevoegdheid opgenomen behoort te worden in de wet, in gevallen waarin de officier van justitie de termijn laat verstrijken en dus niet tijdig een bevel tot verlenging heeft gegeven.

Een derde, en voor de praktijk vermoedelijk wezenlijker punt, is het volgende. De nu voorgestelde bepaling lijkt geen (of tenminste: onvoldoende) rekening te houden met de (nu al) bestaande mogelijkheid van een nadere beveiliging binnen een beveiligd geautomatiseerd werk elders. Kan de officier van justitie in een dergelijk geval naar de mening van de ministers dan, bij het breken (of langs andere weg bekend worden) van die nadere code of versleuteling, een nieuw bevel geven voor de alsdan pas toegankelijk geworden gegevens? Of blijft die extra beveiligde – en daarom mogelijk belangrijke – informatie buiten bereik van de opsporing? In het verlengde vraagt de WeCo, deels om dezelfde reden, voor een mogelijkheid om te kunnen komen tot een langere termijn dan de termijn van maximaal zes dagen. Bij grote en/of complexe(re) geautomatiseerde omgevingen zal de nu geformuleerde bevoegdheid geregeld in ernstige mate gaan knellen. De WeCo stelt daarom de ministers voor de nu voorgestelde bevoegdheid uit te breiden. Overwogen zou daarbij kunnen worden dat de officier van justitie, met machtiging van de rechter-commissaris, deze wettelijke (onderzoeks)periode (telkens) met een door de rechter-commissaris aan te geven termijn kan verlengen. Dat zou (wets)technisch mogelijk kunnen worden gemaakt door aan art. 555 een vijfde lid toe te voegen met die strekking.

⁶ 11^e regel van onder.

⁷ 3^e regel van boven.

⁸ Wettekst p. 3, mvt pp. 16,17,19, 29-34,

Art. 555 lid 2 verdient eveneens een korte nadere beschouwing. De WeCo hecht eraan dat uit de wet, of (tenminste) de toelichting, volstrekt duidelijk moet volgen dat het hier gaat om de feitelijke en juridische toestand (onmiddellijk) voorafgaand aan de inbeslagneming, en niet die ten tijde van het latere onderzoek. Tegenwoordig zijn er (professionele) aanbieders van gegevensopslag die hun gebruikers tijdens het gebruik van die opslagfaciliteit een zo optimaal mogelijke afscherming van de aldus opgeslagen data garanderen, ook (of juist) ten opzichte van de overheid, en dan vooral de opsporingsinstanties. In de huidige formulering van deze bepaling zou voorafgaand aan de beslaglegging contractueel of anderszins kunnen zijn vastgelegd dat de rechthebbende van het elders aanwezige geautomatiseerde werk de gebruiker, al dan niet geclausuleerd, geen toegang meer verleent na de inbeslagneming van het geautomatiseerd werk bij of van verdachte, waarmee verbinding bestond met dat elders aanwezige geautomatiseerde werk. De WeCo stelt in dit verband voor het woord "heeft" aan het eind van lid 2 te vervangen door de woorden "heeft ten tijde van de inbeslagneming". De grens van de bevoegdheid ligt daarmee vast op de situatie onmiddellijk voorafgaand aan de inbeslagneming en kan (dus) niet meer worden beïnvloed door de gebruiker van het inbeslaggenomen geautomatiseerd werk en/of de rechthebbende op het elders aanwezige geautomatiseerd werk.

Voor het uitoefenen van de bevoegdheid van art. 555 heeft de wetgever gekozen voor de officier van justitie. Die keuze verdient in de visie van de WeCo echter een nadere afweging. De WeCo stelt voor de toepassing van deze bevoegdheid te laten machtigen door de rechter-commissaris. Zoeken in elders vastgelegde gegevens leidt al heel snel tot de situatie dat er een min of meer compleet beeld ontstaat van (een wezenlijk gedeelte van) het privéleven van een verdachte en van derden. De WeCo verwijst u daarbij korthedshalve naar de nadere uitleg die de HR heeft gegeven bij de bevoegdheid tot het uitlezen van in beslag genomen iPhones en andere moderne(re) communicatiemiddelen. De WeCo ziet niet in waarom de hier omschreven criteria niet onverkort gelden voor elders opgeslagen data. De ministers wordt verzocht tot aanpassing over te gaan, of tenminste aan te geven dat en waarom de door de WeCo geschetste problematiek zich niet zal voordoen bij onverkorte handhaving van de bestaande ontwerp tekst.

De mvt merkt op p. 32 op dat na teruggave van het inbeslaggenomen geautomatiseerd werk geen netwerkonderzoek meer kan worden gedaan op grond van deze bepaling. Dat acht de WeCo een juiste conclusie.

In art. 556 lid 2 dient een nadere en meer open mogelijkheid tot (verdere) verlenging te worden opgenomen, dus na het verstrijken van de termijn van (ten hoogste) een maand. De reden daarvoor is in essentie dezelfde als hiervoor genoemd bij artikel 554 lid 2 Sv.

- c. Opnamen van geluid, beeld of beeld en geluid worden erkend als zelfstandig bewijsmiddel (art. 557 Sv)

Over deze voorgenomen wetswijziging heeft de WeCo zich al eerder uitgelaten in de adviezen over herziening Sv. De nu voorgestelde uitwerking brengt de WeCo in beginsel niet tot aanvullende opmerkingen.

Als de politie in het kader van het opsporingsonderzoek echter zou gaan volstaan met het vormen van een dossier dat geheel of grotendeels bestaat uit geluids- en beeldbestanden, zal dit een grote invloed hebben op de voorbereidingstijd van strafzaken door rechtspraak, Openbaar Ministerie en advocatuur. Ook de behandeltijd ter zitting zal in dat geval sterk toenemen. Geluidsbestanden kunnen immers alleen real-time worden beluisterd. Een goede

en begrijpelijke schriftelijke vastlegging van het vooronderzoek blijft essentieel, waarbij geluids- en/of beeldfragmenten voornamelijk zullen kunnen dienen ter verduidelijking en – waar nodig – nuancering. Tegelijkertijd kan het selectief opnemen van geluidsfragmenten en beeldmateriaal bepaalde aspecten van een strafzaak meer inzichtelijk maken en daarmee de kwaliteit van het voorbereidend onderzoek verhogen. In dat geval is de voorgestelde wetswijziging een positieve ontwikkeling die ook als zodanig kan doorwerken in het onderzoek ter zitting.

- d. Uitbreiding van de bevoegdheden van de hulpofficier van justitie ten aanzien van een aantal wetsbepalingen, waaronder die voor het toepassen van een aantal bijzondere opsporingsbevoegdheden (art. 558 Sv.)

Het wetsontwerp somt in deze artikelen een aantal taken en bevoegdheden op waarvan wordt gesteld dat deze zich lenen voor zelfstandige uitoefening door de hulpofficier van justitie naast de officier van justitie. De WeCo ziet tot op onderdelen wezenlijk anders, en zal hierna aangeven op grond waarvan zij tot dit standpunt komt.

Algemeen

De WeCo is het eens met de stelling dat de hulpofficier van justitie zijn taak optimaal moet kunnen uitoefenen.

Als eerste past een algemene opmerking over het voorgestelde art. 558 lid 2. Dit artikellid beschouwt de WeCo als een open deur, juist omdat het tegelijkertijd een van de meest fundamentele uitgangspunten vormt bij elke toepassing van onderzoeksbevoegdheden en dwangmiddelen. De toelichting (p. 37) bevestigt dit in feite ook. De WeCo vraagt zich af waarom een dergelijke wetsbepaling buiten boek I op deze plaats in de wet wordt opgenomen. Een hulpofficier van justitie die dit (grond)beginsel niet op een acceptabele wijze kan toepassen, acht de WeCo ook nu al ongeschikt voor de uitvoering van deze belangrijke functie binnen het opsporingsonderzoek. De WeCo verzoekt op grond van het bovenstaande dit artikellid te schrappen.

Een wetsbepaling die, zo nodig, kaders geeft voor een mandateringsregeling kan leiden tot een efficiënte afwikkeling van beslag waar dat redelijkerwijs kan, maar handhaaft de positie van de officier van justitie daar waar dat passend en geboden is.

De (benoemde) aspecten efficiency en effectiviteit vragen bredere aandacht in de visie van de WeCo. Op zichzelf leidt een zelfstandige uitoefening van bepaalde taken en/of bevoegdheden door de hulpofficier van justitie ertoe dat er door de politie minder hoeft te worden afgestemd met de officier van justitie. Maar een toets door de officier van justitie of de secretaris zal van een zekere afstand worden genomen, en daarmee met meer evenwicht. De hulpofficier van justitie heeft minder afstand tot de verzoekende politieambtenaren, alleen al omdat hij niet zelden deel uitmaakt van (de leiding van) het betreffende opsporingsteam.

Als de hulpofficier van justitie besluit tot toepassing van bepaalde bevoegdheden of tot uitoefening van taken, moet de wijze waarop die is uitgeoefend en op grond waarvan daartoe is besloten nog steeds op zodanige wijze te worden vastgelegd dat later in de procedure getoetst kan worden of de inzet van bepaalde opsporingsbevoegdheden of een bepaalde wijze van afwerking van het beslag op een juiste wijze is gebeurd. Juist omdat ook de officier van justitie zou kunnen beslissen tot het niet toepassen van de bevoegdheden, is de kans reëel dat de verdediging meer dan gemiddeld kritisch zal zijn, en dus meer zal focussen op een zelfstandige inzet ervan door de hulpofficier van justitie. Dit alles leidt ertoe dat ook de hulpofficier van justitie zijn ambtshandelingen toetsbaar en schriftelijk zal moeten (doen) vastleggen.

Alles overziend wil de WeCo voorstellen terughoudend te zijn met de voorgestelde uitbreiding. De WeCo verwacht meer van een soepele uitwerking waarbij de hulpofficier na afstemming met (en goedkeuring van) de officier van justitie⁹ binnen de bepaalde kaders zijn taken/bevoegdheden kan uitoefenen. Overzicht en verantwoordelijkheid blijven op die manier bij degene die deze draagt: de (zaaks)officier van justitie. Meer in het bijzonder zal een onevenwichtige versterking van de positie van de hulpofficier naar verwachting van de WeCo eerder dan nu kunnen leiden tot de (ongewenste) situatie van twee kapiteins op een schip. Alleen al om die reden is duidelijke afstemming blijvend van groot belang. Het beperkt bovendien de kans dat meer strafzaken dan nu door de politie geheel zelfstandig en dus zonder een vorm van afstemming met het openbaar ministerie worden uitgevoerd. Beide aspecten verdienen nadere aandacht in de toelichting, gelet op het grote praktische belang in de verhouding.

De taken/bevoegdheden omschreven in art. 116 lid 3 en 4 Sv.¹⁰

De nu voorgestelde wijziging biedt de mogelijkheid dat de hulpofficier van justitie twee belangrijke beslissingen ten aanzien van het beslag zelfstandig kan nemen. Beslag ziet echter op een veelheid aan situaties, en kan raken aan complexe feitelijke en juridische omstandigheden. Ook kan het beslag gaan over voorwerpen met zeer grote waarde en/of kan een onjuiste afwikkeling van het beslag onherstelbare en kostbare gevolgen hebben voor beslagene(n) en derde-belanghebbende(n), onder wie de in de art. 116 lid 3 en lid 4 Sv. bedoelde “vermoedelijk rechthebbende(n)”. Dit vraagt als het ware vanzelf om een nadere invulling door het Openbaar Ministerie en afstemming met de politie over de wijze waarop deze bevoegdheid door de hulpofficier kan worden uitgeoefend, en pleit dus tegen een *geheel zelfstandige* uitoefening ervan door de hulpofficier van justitie.

Zelfstandig besluit tot inzet van bepaalde bijzondere opsporingsbevoegdheden

Art. 126nb Sv. regelt, kort gezegd, de inzet van de IMSI-catcher. Hierdoor worden gedurende de inzet van deze bevoegdheid de (telefoon)nummers van alle telecomcommunicatie op een bepaalde plaats in beeld gebracht, en doorgaans tracht op deze wijze de politie het/de door een verdachte gebruikte telefoonnummer(s) te achterhalen. Dit is naar zijn aard niet een lichte bevoegdheid, en bovendien zijn aan de inzet kosten en inzet van opsporingscapaciteit verbonden. Die aspecten vragen, zo meent de WeCo, een duidelijk vorm van afstemming met de officier van justitie als leider van het opsporingsonderzoek. Art. 126nd betreft de vordering tot verstrekking van gegevens door het verschaffen van toegang tot opgeslagen gegevens. Deze bevoegdheid kan alleen worden ingezet bij verdenking van feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan. Dit op zich is al een aanwijzing dat de wetgever dit niet ziet als een lichte bijzondere opsporingsbevoegdheid. Art. 126ne regelt de verstrekking van binnenkomende gegevens door een “professionele verwerker” van gegevens, gedurende vier weken, met de mogelijkheid tot verlenging. Alleen lid 3 van art. 126ne vraagt om een RC-machtiging, maar dan gaat het om “onmiddellijke” (of snelle) verstrekking.

De in het wetsontwerp genoemde tegenhangers artt. 126ub, 126ud en 126ue zien op de “crimineel verband”-onderzoeken, 126zj, 126zl en 126zm zien op onderzoek naar de

⁹ Of, uitgaande van een bepaalde mate van delegatie of mandatering, andere parketmedewerkers.

¹⁰ 116 lid 3 Sv. regelt de gang van zaken wanneer de persoon onder wie beslag is gelegd geen afstand doet van zijn rechten op het in beslag genomen. De beslagene wordt dan schriftelijk bericht over het voornemen tot afdoening van de in art. 116 lid 2 sub a. en b. genoemde afdoeningswijzen. Dient de beslagene niet binnen 14 dagen beklag in op grond van, kort gezegd, art. 552 a Sv. en verder, dan kan het beslag toch dienovereenkomstig worden afgewikkeld. 116 lid 4 regelt dat een in beslag genomen voorwerp in bewaring kan worden gegeven aan degene die redelijkerwijs als rechthebbende kan worden aangemerkt, als de beslagene het betreffende voorwerp kennelijk door middel van een strafbaar feit aan die rechthebbende heeft onttrokken of onttrokken hield.

verdenking van een terroristisch misdrijf. Naar het oordeel van de WeCo betreffen beide typen van onderzoek strafrechtelijke onderzoeken waarbinnen de officier van justitie duidelijk zijn rol als leider van het opsporingsonderzoek ten volle moet kunnen waarmaken. Daarin past slecht een (geheel) zelfstandig uitoefenen van welke bevoegdheid door een hulpofficier van justitie. Ook hier verdient het aanbeveling een andere vorm van delegatie of mandatering door de officier van justitie wettelijk mogelijk te maken. De nu in het wetsontwerp opgenomen bevoegdheden zijn naar hun aard niet gering of klein te noemen; niet voor niets heeft de wetgever de beslissing tot toepassing van deze bevoegdheden eerder belegd bij de officier van justitie. Een (af)gewogen oordeel voorafgaand aan de inzet en toezicht op de uitvoering, al dan niet door eventuele begrenzing vooraf en tijdens het onderzoek aan de resultaten van die inzet, is iets dat (veel) beter past bij de officier van justitie dan bij de hulpofficier.

e. rechterlijke uitspraak na geslaagde herstelbemiddeling (artt. 559 en 560)

Art. 559 geeft aan dat (en hoe) het verloop op de zitting door een geslaagde herstelbemiddeling op wezenlijke wijze kan worden beïnvloed. De basisgedachte – dat een geslaagde herstelbemiddeling (sterk) in het voordeel van de verdachte meeweegt – onderschrijft de WeCo volledig. De WeCo onderschrijft bovendien het belang van een “flexibel regime” voor de rechter bij het bepalen welke concrete gevolgen binnen de strafzaak verbonden moeten worden aan (de resultaten van) de geslaagde herstelbemiddeling.

Art. 559 lid 3 noemt als redenen om het onderzoek ter terechtzitting voort te zetten dat

- de tussen verdachte en benadeelde/aangever bereikte overeenkomst niet duidelijk is, of
- dat de rechter deze overeenkomst niet als passend beoordeelt.

De WeCo mist duidelijkheid wat moet worden verstaan onder “passend”. Het lijkt te gaan om een volle toets door de zittingsrechter, waarbij niet alleen de rechtmatigheid, maar ook de proportionaliteit van de afspraken die zijn vastgelegd in de overeenkomst volledig aan de orde kunnen komen. De WeCo verzoekt in de toelichting een nadere verduidelijking op te nemen over de strekking en door de wetgever beoogde toepassing van deze bepaling.

Niet-ontvankelijkheid OM na geslaagde herstelbemiddeling

Als een van de mogelijke uitkomsten van een geslaagde herstelbemiddeling, creëert art. 559 lid 2 de mogelijkheid dat de rechter *de niet-ontvankelijkheid* van het openbaar ministerie uitspreekt. Tegen dit gedeelte van het voorstel heeft de WeCo een aantal, deels samenhangende, bezwaren.

Een niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie heeft tot gevolg dat er geen inhoudelijke behandeling van de strafzaak meer volgt. In een overeenkomst ter zake herstelbemiddeling zullen doorgaans onder andere duidelijke afspraken worden gemaakt over schadevergoeding. Ook kunnen aspecten van het (toekomstig) gedrag van de verdachte aan de orde komen, al dan niet onder de toezegging bepaalde vorm(en) van behandeling en begeleiding te zullen volgen/ondergaan. Ook vormen van een (combinatie van) locatie- en/of contactverbod kunnen aan de orde zijn. Daarom is van groot belang dat nakoming van een dergelijke overeenkomst zo veel mogelijk is gegarandeerd, vooral voor de aangever/benadeelde. Na een niet-ontvankelijkheid verklaring van het Openbaar Ministerie kan nakoming van de overeenkomst echter niet langer afgedwongen worden via het strafrecht. In de toelichting¹¹ staat bovendien ten onrechte vermeld dat de officier van

¹¹ mvt p. 39, halverwege.

justitie, nadat hij om deze reden¹² niet-ontvankelijk is verklaard, nog een strafbeschikking zou kunnen opleggen aan de inmiddels gewezen verdachte. Deze zienswijze miskent in de visie van de WeCo de juridische essentie van de hier van toepassing zijnde (materiële) niet-ontvankelijkheid.

Er is naar het oordeel van de WeCo een andere afdoeningsmogelijkheid buiten vonnis, die beter zal verzekeren dat de (gewezen) verdachte zich houdt aan de overeenkomst. De WeCo doelt op een aangepaste versie van art. 36 Sv.. Het huidige art. 36 Sv. kent de rechter de bevoegdheid toe om onder omstandigheden een strafzaak voor beëindigd te verklaren. Een aangepaste (want: voorwaardelijke) vorm van art. 36 Sv. zou, om de nakoming van de overeenkomst te verzekeren, kunnen worden toegepast bij een geslaagde herstelbemiddeling. Omdat er op dat moment – en zo lang de overeenkomst wordt nagekomen – er (kennelijk) niet langer een (positief) belang is bij (voortzetting van) de strafzaak, kan de rechter de zaak beëindigd verklaren. De beëindiging van de zaak moet daarbij wel in voorwaardelijke zin kunnen worden uitgesproken. Dit gedurende de looptijd van de overeenkomst of, indien korter, een door de wetgever aan te geven maximale termijn¹³. Bovendien kan, indien een vorm van behandeling en/of begeleiding is overeengekomen/toegezegd met/door de verdachte, deze bepaling uit de (herstel)overeenkomst ook als (bijzondere) voorwaarde worden opgelegd bij een voorwaardelijk uitgesproken beëindigd verklaring van de strafzaak.

Een niet-ontvankelijk verklaring van het Openbaar Ministerie leidt bovendien tot de mogelijkheid dat de (gewezen) verdachte om vergoeding zal vragen van schade en de kosten van rechtsbijstand (art. 591a Sv.). Het is niet onvoorstelbaar dat de gewezen verdachte tot deze kosten ook de kosten van de herstelbemiddeling rekent. De WeCo verzoekt, als de ministers de voorgestelde aanpassing handhaven, in elk geval dit punt te verduidelijken in de toelichting en daarbij aan te geven of, en in hoeverre, na een geslaagde herstelbemiddeling het toekennen van een dergelijke vergoeding van schade en onder andere kosten voor rechtsbijstand redelijk en billijk is. Dat laatste geldt ook voor verzoeken tot schadevergoeding ter zake van inverzekeringstelling en/of voorlopige hechtenis (art. 89 Sv.). Toepassing van niet-ontvankelijkheid kan – zonder nadere duidelijkheid van de zijde van de wetgever – anders tot gevolg hebben dat de hierboven genoemde kosten voor rekening gaan komen van de Staat. De WeCo vraagt zich af of deze consequentie is betrokken bij de afweging om te kiezen voor niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie. Meer in algemene zin verzoekt de WeCo de ministers aan te geven hoe een vaststellingsovereenkomst zich verhoudt tot de toepassing van art. 591a Sv. en/of art. 89 Sv., meer in het bijzonder of, en zo ja, in hoeverre het billijk is dat de gewezen verdachte een vergoeding wordt toegekend op basis van (een van) deze artikel(en).

Gelet op het bovenstaande verzoekt de WeCo de ministers in de wet op te nemen dat art. 36 Sv. in voorwaardelijke zin kan worden toegepast in de hierboven bedoelde zin als de “lichtste” afdoeningsmogelijkheid na een geslaagde herstelbemiddeling.

De WeCo wil verder uw aandacht vragen voor de volgende punten. Pagina's 38 en 39 van de toelichting lijken elkaar op onderdelen tegen te spreken. Dit wordt veroorzaakt, doordat de officier van justitie in sommige gevallen als “partij” wordt aangeduid. De WeCo doelt daarbij met name op de alinea “a. einde bemiddeling na overeenkomst tussen verdachte en slachtoffer”. In die alinea is onduidelijk of met “partijen” alleen slachtoffer en verdachte worden bedoeld, of ook de officier van justitie. Dat laatste lijkt, gelet op het moment in de

¹² Het is namelijk een materiële niet-ontvankelijkheid, geen tijdelijke toestand (zoals een afdoende mate van herstel bij een psychische gestoorde verdachte) of een herstelbaar vormverzuim.

¹³ die qua werking neer zal komen op een proeftijd.

procedure en de gekozen bewoordingen, wel de logische uitleg. De officier van justitie wordt hier ook niet afzonderlijk genoemd. De WeCo verzoekt de ministers deze onduidelijkheid weg te nemen.

Op p. 38 van de mvt (8^e regel van onder) spreekt de toelichting dat voor “verdere strafoplegging” geen aanleiding is. Er is dan echter nog geen strafoplegging aan de orde geweest.

Art. 560 legt aan de strafrechter een verzwaarde motiveringsplicht op. Het vonnis “geeft rekenschap” op welke wijze en in welke mate rekening is gehouden met de uitkomsten van de herstelovereenkomst. De mvt geeft op p. 40 aan dat het in deze gevallen “van belang (is) met het oog op verdere conflictpreventie dat de rechter uitlegt wat hij in het concrete geval nog met het opleggen van straf of maatregel beoogt”. De WeCo vraagt zich af waarom is gekozen voor deze bijzondere formulering, en verzoekt de ministers een en ander te verduidelijken.

f. Afsplitsing vordering benadeelde partij

Algemeen

In algemene zin wil de WeCo opmerken dat zeker dit gedeelte van het wetsontwerp niet uitmunt in overzichtelijkheid. Taalkundig bezien is het daardoor helaas een weinig leesbaar stuk. Hierna zal de WeCo allereerst vragen stellen bij nut en noodzaak van de nu voorgestelde wetswijziging. Daarna zal kort worden stilgestaan bij het belang van een goede regie door de meervoudige kamer ten aanzien van de vordering van de benadeelde partij. Aansluitend zal de WeCo het wetsontwerp bespreken.

Allereerst wil de WeCo opnieuw opmerken dat de in het wetsontwerp gemaakte keuze niet de enig mogelijke is, en ook zeker niet de meest logische. De vordering(en) van de benadeelde partij(en) zou(den) na afsplitsing ook verder behandeld kunnen worden als een volledig civielrechtelijk geschil, dat beoordeeld wordt met volledige toepassing van civielrechtelijk procesrecht. De afloop zou daardoor ook los kunnen (be)staan van (het verloop van) de strafzaak. Dat is in de visie van de WeCo minder vreemd dan het wellicht bij eerste beschouwing lijkt. Bijvoorbeeld: een vrijspraak van opzet hoeft het aannemen van een onrechtmatige daad niet in de weg te staan. Ook op bewijsrechtelijk vlak zijn verschillende oordelen tussen de strafzaak en de civiele zaak goed voorstelbaar.

Binnen de behandeling van een volwaardig afgesplitste vordering kan door een actieve(re) civiele rechter in het kader van een comparitie van partijen met partijen worden gesproken over de sterke en minder sterke punten in de vordering en het verweer ertegen, en tevens kan alsdan worden bekeken of een (deel)oplossing/-schikking tot de mogelijkheden behoort. In een dergelijke civiele procedure zal de officier van justitie normaal gesproken geen rol hebben. Tenslotte zal het behandelen van de vordering binnen (uiteindelijk) de strafvorderlijke kaders en regels, voor zover daarin sprake is van een niet-ontvankelijk verklaring, alsnog kunnen leiden tot een (nieuw) civielrechtelijk geschil. Voor wat betreft de verdere uitwerking van een andere oplossing voor de behandeling van complexe(re) vorderingen verwijst de WeCo graag naar haar eerdere advies op dit punt ter zake van het wetsontwerp Herziening Strafvordering. Een behandeling door een meervoudige kamer zal niet steeds nodig zijn, wat een relevante besparing aan schaarse rechterlijke capaciteit zal opleveren. Het behandelen van complexe vorderingen tot schadevergoeding is bovendien de “core business” van de civiele rechter. De mogelijkheid om in geval van behandeling door een meervoudige kamer in die kamer een strafrechter op te nemen, vraagt naar het oordeel van de WeCo geen wetswijziging.

Door in het wetsontwerp de strafvorderlijke kaders te handhaven, blijft het causaal verband tussen het bewezen verklaarde strafbare feit en de schade vereist. Verder verdient het in elk geval aanbeveling duidelijk in de wet aan te geven welke bewijsregels gehanteerd moeten worden en welke bewijsmiddelen zijn toegelaten. De WeCo merkt in dit verband op dat het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv.) meer bewijsmiddelen kent dan stukken en bewijs door getuigen en/of deskundigen. De WeCo verzoekt de ministers aan te geven waarom er geen ruimte is voor dergelijke bewijsmiddelen als de plaatsopneming of bezichtiging en/of toepassing van de bepalingen 843a en 843b Rv. Tenslotte vraagt de WeCo duidelijker dan nu aan te geven welke eisen worden gesteld aan de beslissing. Art. 576 acht de WeCo daartoe aan de (te) karige kant. De WeCo verzoekt de ministers in de toelichting nadere duidelijkheid te verschaffen op deze punten.

Belang van regie

Het eenvoudige(r) gedeelte van de vordering kan in de visie van de WeCo adequaat worden behandeld en door partijen worden bepleit binnen een aanvaardbare tijdbelasting, en voor zover de vordering tijdig is (voor)besproken, in een schriftelijke conclusiewisseling voorafgaand aan de inhoudelijke behandeling. Deze werkwijze verloopt het soepelst als een benadeelde partij zich laat bijstaan door een advocaat of andere ter zake kundige (proces)gemachtigde. Deze advocaat of gemachtigde wordt door middel van een schriftelijke ronde al in de pro forma fase betrokken bij de strafzaak. Dit kan goed samenlopen met de pro forma- en/of regiezitting(en) die betrekking heeft/hebben op de voorlopige hechtenis van de verdachte en/of de onderzoekswensen van de verdediging. De (advocaat van de) benadeelde partij krijgt daarbij een redelijke termijn, veelal zes weken, om de vordering nader toe te lichten en relevante (bewijs)stukken over te leggen. De raadsman van verdachte (of een andere door de verdediging tijdig in te schakelen advocaat) krijgt aansluitend gedurende dezelfde termijn de gelegenheid om inhoudelijk in te gaan op alle aspecten van de vordering. Dat verweer kan betrekking hebben op de juridische aspecten van de vordering, maar ook zien op de verschuldigdheid en/of hoogte van (gedeelten van) de vordering. Door adequate regie te voeren, kunnen meer vorderingen geheel (of in elk geval voor een groter gedeelte) worden afgedaan binnen de strafzaak.

Het wetsontwerp

Artikel 561 Sv. geeft enkele relevante definities voor deze nieuwe procedure.

De nieuwe procedure kan alleen worden toegepast als tenminste een gedeelte van de vordering haar oorsprong vindt in een zeden- en/of geweldsfeit, waarbij de afgrenzing zal worden bereikt via een opsomming van wetsartikelen in een algemene maatregel van bestuur.¹⁴

In art. 561 onder c. adviseert de WeCo na de woorden “de verdachte” op te nemen “de vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie”. Deze aanduiding omvat naar het oordeel van de WeCo enerzijds zowel de officier van justitie als de advocaat-generaal, maar anderzijds ook de situatie die in de mvt is omschreven op p. 45.

Art. 561a bepaalt dat de voorschotregeling¹⁵ niet van toepassing is op de nieuwe procedure. Dit legt het incassorisico voor de hele vordering bij de benadeelde partij. Uit dit gevolg kan een extra argument worden afgeleid om (ook) de mogelijkheid van een gedeeltelijke afsplitsing mogelijk te maken. Het toegewezen, niet afgesplitste, deel van de vordering van de benadeelde partij kan dan worden bevoorschot op de nu gebruikelijke wijze. Juist in de

¹⁴ zie mvt p. 47

¹⁵ waarbij, kort gezegd, onder in de wet aangeduide omstandigheden het ministerie het toegekende bedrag geheel of gedeeltelijk voorschiet aan de benadeelde partij en dit bedrag vervolgens verhaalt op de inmiddels onherroepelijk veroordeelde verdachte.

ernstigste strafzaken met de meest getroffen benadeelden/slachtoffers en hoge (toegewezen) vorderingen, is het vervallen van de voorschotregeling ook voor het eenvoudige deel van de vordering in de visie van de WeCo niet zonder meer een rechtvaardige uitkomst. De WeCo vraagt de ministers nadrukkelijk nader in te gaan op dit, waarschijnlijk onbedoelde, negatieve aspect van de nu voorgestelde regeling. De WeCo wil daarom met klem bepleiten dat de gedeeltelijke afdoening mogelijk blijft, en dat uitsluitend het resterende deel van de vordering wordt afgesplitst.

De gedeeltelijke afsplitsing zal dan een aanvullend karakter krijgen. Dit komt de belangen van de benadeelde partij ten goede. Bij een eventueel hoger beroep blijft ook in het huidige ontwerp afsplitsing mogelijk, zodat zowel de benadeelde partij als de verdachte ook in appèl een volwaardige positie behouden.

De (beslissingen inzake de) vordering van de benadeelde partij blijven in het wetsontwerp afhankelijk van de beslissingen in de hoofdzaak. In de wet is om die reden een voorziening opgenomen die aanpassing van een onherroepelijke beslissing in de afgesplitste vordering mogelijk maakt, als de verdachte op een later moment in de strafzaak wordt vrijgesproken van bepaalde strafbare feiten die eerder ten grondslag hebben gelegen aan het oordeel over de vordering. Dit kan er in de praktijk toe leiden dat een procedure achteraf voor niets is gevoerd, hetgeen zeker in tijden van schaarste aan rechterlijke capaciteit als kapitaalvernietiging mag worden beschouwd. Temeer daar in een procedure waarin de vordering wordt verwezen naar de civiele rechter, een vrijspraak in de strafzaak een toewijzing van de civiele vordering wegens onrechtmatige daad niet in de weg hoeft te staan.

Omvang van de afsplitsing

Uitgebreide (deels) complexe vorderingen lenen zich, zeker na regie en (daarmee) toelichting voorafgaand aan de inhoudelijke behandeling, vaak voor een gedeeltelijke afdoening in de hoofdzaak. Dat geldt in elk geval voor het deel van de vordering waarbij er geen (of maar een beperkt) geschil bestaat over de hoogte van de vordering en/of de verschuldigdheid ervan in geval van een veroordeling. De WeCo noemt daarbij, als voorbeeld, de begrafeniskosten in een doodslagzaak en/of (een) vordering(en) ter zake affectieschade. Dit klemt vooral omdat de bevoorschotting van de vordering niet geldt voor de afgesplitste vordering¹⁶, en langs die weg in geval van een afsplitsing het gehele incassorisico weer volledig bij de benadeelde partij komt te liggen. In de beslissing tot afsplitsing kan de rechtbank desgewenst tevens aangeven op welke punten de standpunten van de benadeelde partij en/of de verdediging nadere verduidelijking/onderbouwing noodzakelijk is.

Rechtsbijstand/procesvertegenwoordiging in de procedure na afsplitsing

De WeCo geeft de ministers nadrukkelijk in overweging om voor de afgesplitste vordering een vorm van procesvertegenwoordiging verplicht te stellen. Bepaalde onderdelen van de vordering zijn, gelet op de redenen voor de afsplitsing, klaarblijkelijk feitelijk en/of juridisch complex van aard. Geregeld zal een afgesplitste vordering aspecten hebben die vragen om een nadere invulling en onderbouwing door middel van onder andere getuigen- en/of deskundigenbewijs. De WeCo gaat er daarbij vanuit dat een dergelijke procesvertegenwoordiger in beginsel een advocaat moet zijn, maar de benadeelde partij hoort in elk geval een adequate vorm van juridische ondersteuning en procesvertegenwoordiging te krijgen¹⁷. De WeCo stelt in dit verband als ondergrens een toevoegingsbepaling voor die de voorzitter de bevoegdheid geeft om, op verzoek of

¹⁶ Zie hierna het uitgebreide advies over art. 561a.

¹⁷ waarbij de WeCo in beginsel pleit voor een ter zake kundig advocaat, zeker bij vorderingen die anders qua hoogte van de vordering niet kunnen worden aangebracht bij de kantonrechter.

ambtshalve, een advocaat toe te wijzen als de rechtbank daartoe termen aanwezig acht. Tegenover de kosten van een advocaat staan de deskundigheid en volledigheid van de behandeling van de vordering, inclusief een kostenbesparende efficiënte en effectieve procesvoering bij de meervoudige kamer gedurende de afsplitsingsprocedure.

De WeCo merkt op dat de afgesplitste vordering steeds behandeld zal worden door een meervoudige kamer, waarin tevens voldoende civielrechtelijke kennis en ervaring aanwezig is. Dit is dus een “zware” kamer. De nu voorgestelde wijze van afdoening zal, gelet op aard en omvang van de afgesplitste vorderingen, in samenhang met een meervoudige behandeling, ook per zaak de totale werkbelasting voor een gerecht aanzienlijk verzwaren. Los van het kostenaspect is ook rechterlijke capaciteit een beperkende factor. De WeCo is van oordeel dat beide aspecten gedurende de experimenteerfase na invoering van deze procedure nauwkeurig in kaart moeten worden gebracht.

Art. 565 leden 2 en 3

De WeCo stelt voor deze bepaling een aangepaste redactie voor, gelet op het navolgende. De nu voorgestelde bepalingen zijn in de visie van de WeCo lastig te hanteren. Het ligt namelijk in de rede dat de benadeelde partij voorafgaand aan de inhoudelijke zitting de gelegenheid krijgt (en benut) om (de posten van) de vordering en de onderbouwing ervan volledig uit te werken en aangeeft op welke onderdelen en op welke wijze de benadeelde partij haar stellingen wil bewijzen. Daarbij kan de benadeelde meteen bewijsstukken overleggen, maar ook aangeven welke getuige(n) en/of deskundige(n) zullen moeten worden gehoord.

De verdachte krijgt in de nieuwe procedure eveneens de gelegenheid de onderbouwing en hoogte van de gestelde schade te weerspreken. Ook de verdachte kan daarbij vragen (een) getuige(n) en/of deskundige(n) te horen.

De huidige tekst van art. 565 lid 2 Sv. lijkt ervan uit te gaan dát er ook werkelijk schade is geleden door de benadeelde partij. Maar in dat verband merkt de WeCo op dat de verdediging geregeld, in elk geval primair, stelt dat schade ontbreekt of niet (geheel) is veroorzaakt door het strafbare feit. Zoveel mogelijk aanhakend bij de voorgestelde tekst stelt de WeCo voor de bestaande tekst te vervangen door: “De benadeelde partij en de verdachte kunnen zowel voorafgaand aan als tijdens de zitting stukken overleggen die strekken tot bewijs van de standpunten en stellingen die verband houden met de onderbouwing van, respectievelijk het verweer tegen het gestelde in, de vordering van de benadeelde partij, met inbegrip van de hoogte van de gestelde schade.”

De in art. 565 lid 3 genoemde mogelijkheid tot het voorafgaand aan de behandeling van de vordering ter zitting uitwisselen van schriftelijke standpunten hoort het uitgangspunt te zijn. Dit vloeit al voort uit de omstandigheid dat de vordering geheel of deels te complex is om op een gewone strafzitting te worden behandeld (en afgedaan). Van dit uitgangspunt zou uitsluitend op gezamenlijk verzoek van de partijen, eventueel op voorstel van de voorzitter, kunnen worden afgezien.

Art. 566 geeft een termijn van vier weken vanaf de datum van het vonnis in de strafzaak, waarin zowel de benadeelde partij als de verdachte schriftelijk en gemotiveerd verzoeken kunnen indienen bij de rechtbank. In de visie van de WeCo is het, zeker als eerst een schriftelijke “voorronda” is gehouden, veel logischer dat eerst de benadeelde partij de gelegenheid krijgt om deze verzoeken in te dienen. Pas *daarna* kan de verdediging beoordelen of, en zo ja welke, (gerichte) verweren nadere onderbouwing behoeven, en op welke wijze dat dit het beste kan gebeuren. De gekozen termijn van vier weken is aan de korte kant. De kern van een volwaardige procedure op tegenspraak is dat de benadeelde partij en de verdediging beiden een reële mogelijkheid krijgen om zich zo nodig te voorzien

van passende (civielrechtelijke) bijstand. Zeker in die gevallen dat geen toepassing is gegeven aan art. 563 lid 2 of lid 3, en voor de benadeelde partij en/of de verdachte niet meteen duidelijk is waarom de vordering is verwezen. Dit laatste brengt de WeCo tot het punt dat de beslissing tot afsplitsing motivering behoeft. Een dergelijke motivering maakt het eenvoudiger voor de benadeelde partij en de verdediging om gericht verder te procederen. In artikel 566 lid 2 is bepaald dat de officier de partijen oproept. De WeCo merkt in dat verband op dat, strikt genomen, de officier echter geen rol heeft in deze procedure. De civiele vordering is in de afgesplitste procedure in beginsel (weer) een geschil tussen verdachte en benadeelde, en de officier heeft ter zitting ook in deze procedure slechts een adviserende rol in de richting van de rechter. In de strafzaak ligt de oproepingstaak bij het Openbaar Ministerie, maar het lijkt de WeCo logischer dat in de afgesplitste procedure de rechtbank de oproepingen regelt, vergelijkbaar met de rol die zij heeft in de raadkamerprocedures.

De positie van het Openbaar Ministerie is weinig precies afgebakend. Als de officier van justitie of de advocaat-generaal op zitting worden verwacht, gaat dit veel capaciteit vragen waar weinig strafvorderlijk nut tegenover staat.

Art 566 Sv. legt wederom een zware bevoegdheid bij de voorzitter. De WeCo heeft in haar eerdere adviezen al uiteengezet dat en waarom een té grote rol voor de voorzitter (ook) contraproductief kan werken. Zij verwijst daar korthedshalve naar en geeft de ministers opnieuw in overweging nadrukkelijk te wijzen op het belang van collegiale afstemming en samenwerking in een meervoudige kamer.

Zolang de strafzaak nog loopt, zal naar de mening van de WeCo een verdachte zich niet "vrijer voelen de vordering te betwisten", zoals de mvt op p. 42 vermeldt. Wat een verdachte aanvoert in de afgesplitste behandeling van de civiele vordering kan invloed hebben op de strafzaak (al dan niet in hoger beroep), en omgekeerd. Dit aspect geldt nog sterker als een verdachte er in de strafzaak voor kiest zich (geheel of gedeeltelijk) te beroepen op zijn zwijgrecht.

Art. 561 gaat onder andere over de deskundige, en art. 571 spreekt over het meebrengen van "een deskundige" naar de zitting. De WeCo verzoekt, eveneens in lijn met eerdere adviezen, nadrukkelijk in de mvt op te nemen wat in de nieuwe bepalingen onder het begrip "deskundige" wordt verstaan. Het concept "deskundige" heeft binnen de kaders van strafvordering nu eenmaal een heel andere invulling gekregen dan binnen het burgerlijk procesrecht. De civielrechtelijke aard van de vordering maakt dat een deskundige die relevant is/kan zijn voor de strafzaak meestal geen uitkomst zal bieden als een partij bijstand zoekt van een financieel- of civielrechtelijk (schade)technisch materiedeskundig persoon; de strafvorderlijke deskundige wordt veelal ingeschakeld voor de klassieke deskundigheidsterreinen in het materiële strafrecht, zoals gedragskundigen en deskundigen met forensisch-natuurwetenschappelijke kennis.

Omdat de wetgever ervoor kiest om de strafvorderlijke kaders vast te houden, behoren deskundigen ook bij de behandeling van de afgesplitste civiele vordering te voldoen aan de hoge eisen die het Wetboek van Strafvordering aan hen stelt. Voor de binnen het civiele recht niet ongebruikelijke partijdeskundige is binnen strafvordering in beginsel geen plaats.¹⁸ De WeCo verwijst naar hetgeen zij eerder heeft opgemerkt over de deskundige, en vraagt daarom opnieuw gerichte aandacht voor de taak en rol van de deskundige. In het

¹⁸ Dat laat onverlet dat een persoon die materiedeskundig is op verzoek van, bij voorbeeld, de verdediging ter zitting aanwezig kan zijn en advies kan geven over vanuit die zijde te stellen vragen aan (wel) benoemde deskundigen.

wetsontwerp wordt dit aspect onderbelicht, en om die reden vraagt de WeCo een nadere verduidelijking aan de ministers. Deze opmerking laat uiteraard onverlet dat een partij de bevoegdheid moet hebben een deskundig te achten persoon mee te brengen naar de zitting of deze persoon vraagt een schriftelijk standpunt in te nemen dat kan worden overgelegd in de procedure ter onderbouwing van een standpunt.

Art. 569 geeft de officier van justitie de bevoegdheid om aanwezig te zijn tijdens de (verdere) behandeling van de afgesplitste vordering. Uit de toelichting wordt niet duidelijk of de officier van justitie bekend moet maken of hij deelneemt aan de verdere behandeling van de afgesplitste vordering. Evenmin is duidelijk dat hij gaandeweg van standpunt kan veranderen en (alsnog) verschijnt en meedoet, of juist omgekeerd kan besluiten verdere behandelingen niet bij te wonen. Het ligt in de rede dat de officier van justitie een dergelijke wijziging (tijdig) kenbaar maakt aan in elk geval (de voorzitter van de) rechtbank en wellicht ook aan de (andere) procespartijen. De WeCo verzoekt de ministers op deze punten meer duidelijkheid te verschaffen.

Art. 570 geeft aan dat de benadeelde partij en de verdachte moeten worden opgeroepen. Een voorschrift dat het verzenden van een afschrift van de oproeping regelt naar de raadsman, advocaat (respectievelijk bijstandsverlener, bijvoorbeeld een medewerker van Slachtofferhulp) ontbreekt. De WeCo stelt de ministers voor deze omissie te corrigeren. In art. 571 spreekt de wet van een "meegebrachte deskundige". De WeCo heeft in eerdere adviezen en hierboven al nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de inhoud van het begrip "de deskundige" in strafvordering. De WeCo stelt vast dat art. 571 lid 2 in feite niets regelt. Het criterium dat op voorhand al duidelijk is dat "het horen niet noodzakelijk is voor een behoorlijke behandeling van de vordering", laat de rechter weinig speelruimte. Het is wel in lijn met de strafvorderlijke regeling in de hoofdzaak, en niet onlogisch. Een en ander betekent wel dat de behandeling van dergelijke vorderingen de nodige (zittings)tijd zal vragen. Anders dan tijdens een comparitie van partijen in een civiele procedure kan de strafrechter niet laten merken waar, naar zijn voorlopig oordeel, de sterke en zwakke punten liggen en kan hij evenmin trachten een (deel)oplossing te bereiken waardoor het geschil opgelost wordt of in elk geval kleiner en/of overzichtelijker wordt gemaakt. Eerder in dit advies heeft de WeCo al bepleit om de keuze voor afsplitsing *binnen* strafvordering te heroverwegen.

Art. 571 lid 3 wil bewust afwijken van art. 292 Sv., gelet op de verwijzing in art. 571 lid 4 Sv.. Waarom zou, als uitgangspunt, de volgorde van strafvordering (art. 292 Sv.) niet worden aangehouden, tenzij de voorzitter anders oordeelt?

Art. 571 lid 4 geeft (de advocaat/gemachtigde van de) benadeelde partij dezelfde rechten als de verdachte bij het horen van de getuigen en deskundigen. Verwijzing naar art. 299 Sv. ontbreekt, maar dat wordt ondervangen als de getuige en de deskundige gelijkelijk worden genoemd.

Als de getuige of de deskundige die is opgeroepen niet is verschenen, moet volgens art. 572 de behandeling worden aangehouden en dient de getuige of deskundige opnieuw te worden opgeroepen. Ten aanzien van de niet verschenen getuige kan de rechtbank een bevel medebrenging geven. Als de rechtbank (de oproeping van) de getuige of de deskundige **noodzakelijk acht voor een behoorlijke behandeling van de vordering**, kan op grond van art. 573 lid 1 een bevel medebrenging worden gegeven voor de getuige, maar ook voor de deskundige. De WeCo zou graag als aanvulling na het woord "vordering" opgenomen zien: "of het verweer ertegen".

Artikel 575 Sv. kent een vreemde redactie, waardoor er niet als vanzelf een evenwichtige (kern)behandeling op tegenspraak van de vordering plaats kan hebben. Door de hierna voor

te stellen aanpassing ontstaat die mogelijkheid wel, en kunnen partijen over en weer (ook) gericht ingaan op elkaars standpunten en de daaraan gekoppelde toelichting/onderbouwing. De WeCo stelt de navolgende redactie voor van art. 575 lid 1.

Art. 575 lid 1 (voorgesteld)

De benadeelde partij licht haar vordering toe. Aansluitend krijgt de verdachte de gelegenheid zijn verweer toe te lichten. Benadeelde partij en verdachte krijgen de gelegenheid vragen te stellen over het standpunt van de wederpartij en aansluitend mogen benadeelde partij en verdachte nadere opmerkingen maken over het eigen standpunt en dat van de wederpartij. Aansluitend krijgen de voorzitter, de andere rechters en de officier van justitie de gelegenheid om vragen te stellen aan de benadeelde partij en de verdachte over de vordering en het verweer daartegen. Vervolgens houdt de officier van justitie zijn requisitoir.

Na deze herformulering kan de rest van de huidige conceptbepaling volgen. De WeCo beoogt met deze aangepaste formulering een volwaardige tegensprekelijke procedure te laten ontstaan, waarin de benadeelde partij en de verdachte ieder afdoende gelegenheid krijgen hun standpunt(en) te verwoorden en toe te lichten.

Art. 580 Sv. bepaalt dat het hoger beroep tot vier weken na het instellen kan worden ingetrokken. Moet de WeCo hierin een voorbode zien voor het inperken van de late intrekking van een beroep in strafzaken? De WeCo begrijpt zonder nadere en gerichte toelichting niet waarom hoofdzaak en afgesplitste vordering van de benadeelde partij op dit punt een verschillend appèlregime krijgen. De WeCo verzoekt de ministers op dit punt het wetsontwerp aan te passen, of tenminste de keuze nader toe te lichten.

Art. 585 lid 3 regelt de gevolgen van ander (eind)oordeel in de hoofdzaak (zoals onder andere een voor – een deel van – de vordering relevante vrijspraak¹⁹) nadat de afgesplitste vordering al onherroepelijk is geworden. Deze aanvulling is in de voorgestelde juridische kaders noodzakelijk, en vloeit voort uit het feit dat de strafzaak leidend blijft voor de vordering.

Artikel II evaluatiebepaling

De wet zal twee jaar na de volledige inwerkingtreding worden geëvalueerd, zo blijkt uit p. 72 van de toelichting. De WeCo stelt voor dit expliciet op te nemen in de wet, hetgeen eenvoudig kan door de woorden “de volledige” op te nemen in de eerste regel van artikel II.

Artikel III horizonbepaling

De wet vervalt één jaar na het uitbrengen van het in artikel II genoemde verslag, tenzij bij algemene maatregel van bestuur anders wordt bepaald.

De WeCo stelt vast dat in de tekst van de wet niet staat aangegeven dat/of ook gedeelten van het wetsontwerp kunnen komen te vervallen. Ook de toelichting (p. 72) geeft op dit punt geen uitsluitel. De WeCo verzoekt de ministers om op dit belangrijke punt een expliciete keuze te maken en deze duidelijk te verwoorden in de wet en/of de toelichting. Daarbij verdient het nadrukkelijk aanbeveling om duidelijk aan te geven of een dergelijke nadere regeling per afdeling zal (mogen) gaan, of tot op detailniveau van elke afzonderlijke bepaling of lid ervan.

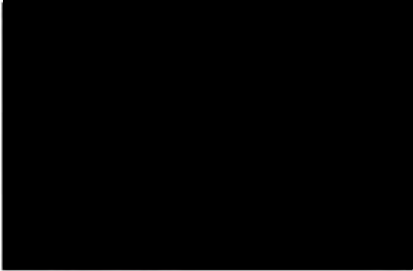
¹⁹ Meer precies: een oordeel waarbij de oplegging van straf of maatregel of de toepassing van artikel 9a van het Wetboek van Strafrecht is gebaseerd op minder of andere feiten dan ten grondslag lagen aan het in het eerste lid bedoelde vonnis of arrest.

20140503.025500 76011

Conclusie

De WeCo heeft op een aantal punten zeer wezenlijke bedenkingen bij het wetsontwerp in de huidige vorm. In de huidige vorm zal het wetsontwerp naar de stellige verwachting van de WeCo niet de vernieuwingen en verbeteringen brengen die de opstellers er blijkbaar van verwachten.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

voorzitter

Gezien scankamer
JenV

08 OKT. 2019

FMHaaglanden

08 OKT. 2019

Ontvangen

